

‘Met Willem’s vaart door de Peel’

Door de Peel

De fietsroute brengt u door het peelgebied aan weerszijden van de Zuid-Willemsvaart in Asten, Nederweert en Someren. Het kanaal is genoemd naar koning Willem I, die met de aanleg van kanalen de economie en handel wilde stimuleren. De Zuid-Willemsvaart is aangelegd tussen 1822 en 1826 en was de verbinding tussen het Zuid-Nederlandse industriebekken van Luik en de Noord-Nederlandse handelssteden zoals ‘s-Hertogenbosch. Duizenden grondwerkers hebben het kanaal met de hand gegraven. Vrouwen voerden de grond in manden af. Tussen ‘s-Hertogenbosch en Maastricht maakten 21 sluizen het de schippers mogelijk om het hoogteverschil van ongeveer 40 meter zonder problemen te nemen en om het kanaal bevaarbaar te houden. Tussen twee sluizen ging het om een hoogteverschil van maximaal 2,5 meter. Binnen de route liggen zes sluizen (10 tot en met 15). Nu kent de Zuid-Willemsvaart nog 16 sluizen.

Vanaf 1853, het begin van de grootschalige verveningen in de Peel, is de Zuid-Willemsvaart belangrijk voor het vervoer van turven en turfstrooisel. De turfaken bereikten het kanaal via de Noordervaart en het Peelkanaal. De turfschepen kwamen ook weer vol terug met mest (stadsbeer en kunstmest) voor het oude boerenland en voor het nieuwe boerenland dat begin twintigste eeuw ontstaat door ontginning.

Het landschap is zeer divers: oud land met monumentale gebouwen, zoals langgevelboerderijen en de kasteelruïne in Asten, en jong ontginningsland met grote, moderne agrarische bedrijven; oude dorpen uit de Middeleeuwen en jonge ontginningskernen uit de twintigste eeuw, zoals Someren-Heide en Ospeldijk; open natuurgebieden, zoals de Strabrechtse Heide en dichte bosgebieden, zoals het Weerterbos. Enkele keren passeert u oude beken, zoals de Aa en de Peelrijt, op andere punten steekt u gegraven waterwegen over, zoals de Noordervaart en natuurlijk de Zuid-Willemsvaart. En vanzelfsprekend komt de route langs restanten van het peelmoraas: Sarsven, De Banen én Nationaal Park De Groote Peel. De fietsroute doet vier toeristische knooppunten aan. Dat zijn Klok & Peel Museum Asten, Buitencentrum 'De Pelen' (Ospel), Openluchtmuseum Eynderhoof (Nederweert-Eind) en de in ontwikkeling zijnde Natuurpoort Heihorsten (Someren).

De fietsroute is gesplitst in een **noordelijke (Brabantse) lus** van ruim 40 kilometer en een **zuidelijke (Limburgse) lus** van ruim 50 kilometer, maar kan ook in zijn geheel in één keer worden gefietst.

De Groote Peel

De Groote Peel in Asten en Ospel (gemeente Nederweert) is nu een restant van het eens immens grote hoogveenmoeras, dat in duizenden jaren ontstaan is en zich uitstreckte van Weert tot Grave aan weerszijden van de provinciegrens Noord-Brabant - Limburg. Andere grote peelrestanten zijn de Deurnse Peel en de Mariapeel. Die laatste zijn ontstaan op de Peelhorst (hoog), waar zich al dicht onder de oppervlakte een voor water ondoordringbare laag bevindt, die zorgt voor een goede, natte basis voor moerasvorming.

De Groote Peel ligt in de Centrale Slenk (laag), waar de ondoordringbare lagen dieper in de bodem zitten, maar ook voor een geschikte situatie voor moerasvorming zorgen.

Het hoogveen van het peelmoeras is ontstaan door de opeenhoping van voornamelijk veenmossen. Veenmossen zijn kleine plantjes die zonder veel voedsel kunnen. Ze doen het met enkel de geringe voedingsstoffen van het regenwater. Ze sterven aan de onderkant af en groeien aan de bovenkant door. In de loop van de millennia zijn zo metersdikke veenlagen op de oorspronkelijke zandbodem gegroeid. Elke periode bracht door de verschillende klimatologische omstandigheden andere veenmossoorten in de Peel. In die groei in de hoogte en de breedte hebben de veenmossen hele bossen

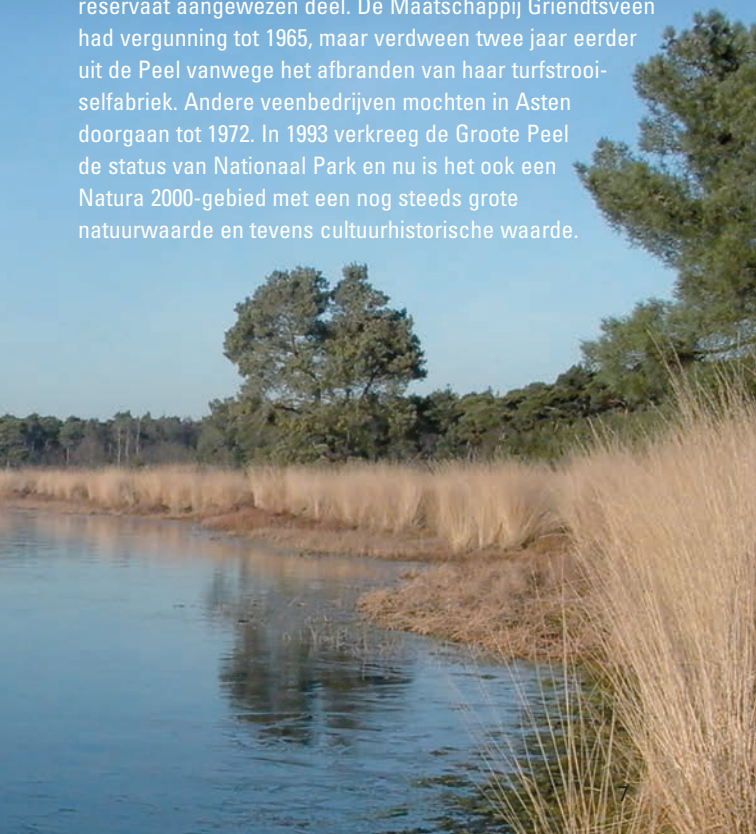
klein gekregen. De restanten in de vorm van stammen en wortelpartijen worden aangeduid als kienhout en peelpuisten. Op haar hoogtepunt was de Peel één grote, dikke spons van veenmossen; een open landschap waar bijna geen boom kon groeien.

Het steeds schaarser worden van het hout ongeveer duizend jaar geleden, leidde er toe dat de bewoners rondom het peelmoeras het zwartveen ontdekten als brandstof. Vanaf die tijd is het zwartveen door de Astenaren en Ospelnaren jaarlijks uit hun Peel gegraven. Met speciaal gereedschap, zoals het linie-ijzer en de turfspade of boolespaai, werden turven gestoken, die met de turfkruiwagen naar een droogveldje werden gebracht. Als na maanden drogen de turven droog genoeg waren, gingen de turven op een kar naar het huis van de turfsteker. In Asten had elke huiseigenaar het recht om gratis in de Astense Peel een veldje uit te turven. Dat veldje werd jaarlijks door het dorpsbestuur en de peelmeesters toegewezen en de ondergrond bleef eigendom van de gemeenschap. In Ospel konden de bewoners peelveldjes door koop in eigendom krijgen. Tussen de peelveldjes lagen de peelbanen, die niet afgegraven mochten worden, omdat dat de toegangs- en vervoerswegen in de Peel waren.

Het metersdikke veenpakket bestaat uit verschillende lagen. Het zwartveen is ontstaan uit fijnbladige veenmossen, wollegras en dopheide; het jongere grauwwveen is gevormd door dikbladige veenmossen en is ongeschikt als brandstof. Eeuwenlang is het door de turfstekers teruggeworpen in de turfputten, soms zijn de turven gebruikt als wand van waterputten. Rond 1880 is ontdekt dat het grauwwveen machinaal vermalen kan worden tot turfstrooisel, dat goed gebruikt kon worden in de paardenstallen van legers en tram-

maatschappijen. Turfstrooisel neemt de paardenurine beter op dan stro. In de Peel werden door veenbedrijven turfstrooiselfabrieken gebouwd en de nadruk kwam decennia lang te liggen op het steken van grauwwveen. Ook in de Astense Peel verschenen turfstrooiselfabrieken. De Maatschappij Griendtsveen was het grootste veenbedrijf in het Astense deel van de Groote Peel. Voor het vervoer van de turven en het turfstrooisel werd in 1889 vanaf de Zuid-Willemsvaart naar de Astense Peel het Peelkanaal gegraven. Rond 1950 is dit in het kader van de 'Ruilverkaveling Sluis 13' gedempt en in gebruik als de Jan Smitslaan, genoemd naar de eerste opzichter van de Maatschappij Griendtsveen in de Astense Peel. In het Ospelse deel is nooit bedrijfsmatig verveend. In de jaren dertig van de twintigste eeuw wilde het Rijk een peelgebied bewaren als een natuurreservaat. De Groote Peel was hiervoor uitgekozen; door de vogelkundige waarde is het gebied van wetenschappelijk belang en van nationale betekenis. Bij de gemeenten was daarentegen de wens voor ontginning van de Peel tot boerenland het grootst. Uiteindelijk werd in 1957 het grootste deel van de Astense en Ospelse Peel natuurreservaat. De veenwinning ging echter nog jaren door, ook in het tot natuurreservaat aangewezen deel. De Maatschappij Griendtsveen had vergunning tot 1965, maar verdween twee jaar eerder uit de Peel vanwege het afbranden van haar turfstrooiselfabriek. Andere veenbedrijven mochten in Asten doorgaan tot 1972. In 1993 verkreeg de Groote Peel de status van Nationaal Park en nu is het ook een Natura 2000-gebied met een nog steeds grote natuurwaarde en tevens cultuurhistorische waarde.

Cultuurhistorie Astens gedeelte van de route

① Klok & Peel Museum Asten, Ostaderstraat 23 / Ostade

Ostade was in de middeleeuwen een belangrijk gehucht van Asten met voorname families en adellijke huizen. Hier lag de oorsprong van de landbouwactiviteiten. Tussen de Slotweg en de huidige Sterrenwacht stond in de 17de en 18de eeuw 'het Slotje', een omgracht en adellijk huis.

De bewoners, de familie Van O(n)stade, behoorden tot de Astense elite, zoals dorpsbestuur en notariaat. In deze boerderij aan de Ostaderstraat, gebouwd in het begin van de vorige eeuw, is sinds 1975 het Klok & Peel Museum Asten gehuisvest. Het verhaal gaat dat veldmaarschalk Montgomery in de laatste maanden van de Tweede Wereldoorlog hier overnachtte.

② Kasteel Asten, Kasteellaan

Tussen 1389 en 1399 bouwde Gerard van Berkel, de heer van Asten, in het dal van de huidige Voordeldonkse Broekloop een kasteel, het 'Huys tot Asten'. Dit was tot in de negentiende eeuw het verblijf van de heren en vrouwen, die de heerlijkheid Asten in bezit hadden. Heer Bernard van Merode martelde hier in 1599 Astense vrouwen, die hij beschuldigde van hekserij.

Het in de jaren dertig van de twintigste eeuw gerestaureerde kasteel.
Collectie gemeente Asten.

Het kasteel werd niet permanent bewoond en raakte daardoor flink in verval. De laatste adellijke bewoners, de familie Van Hövell tot Westerflier, lieten het in de jaren dertig van de twintigste eeuw in volle glorie herstellen. Tijdens de bevrijdingsgevechten in september 1944 echter veranderde het kasteel al weer snel in een ruïne; volgens de bewoners de mooiste van Nederland. De voorburch en de kasteelboerderij zijn bewoond. De Stichting Behoud

Kasteelerfgoed Asten zet zich in voor conservering van de ruïne en - met omwonenden - voor herstel van het kasteellandschap.

3 Wehrmachtshuisje

In de Tweede Wereldoorlog legde de Duitse bezetter in de Peelregio een luchtbeschermingslinie met zoeklichten aan. Voor de soldaten die de zoeklichten bedienden zijn zogenoemde Wehrmachtshuisjes gebouwd. Tussen de Eeuwse Loop en de bossen aan de Gezandebaan bouwden ze het huisje, dat nu is opgenomen in golfbaan 't Woold.

In het nachtelijk donker richtten de soldaten hun enorme zoeklichten op het luchtruim om geallieerde vliegtuigen, die met hun bommenlast op weg waren naar het Ruhrgebied in Duitsland of daarvan terugkeerden, op te sporen. Vanaf het vliegveld in Venlo kregen zij ondersteuning van jachtvliegtuigen om de onderschepte geallieerde bommenwerpers te bevechten. De linie was tot in 1942 in gebruik.

Veel Wehrmachtshuisjes zijn na de oorlog gesloopt. Het Heusdense huisje heeft nog vele jaren gediend als noodwoning voor een groot gezin.

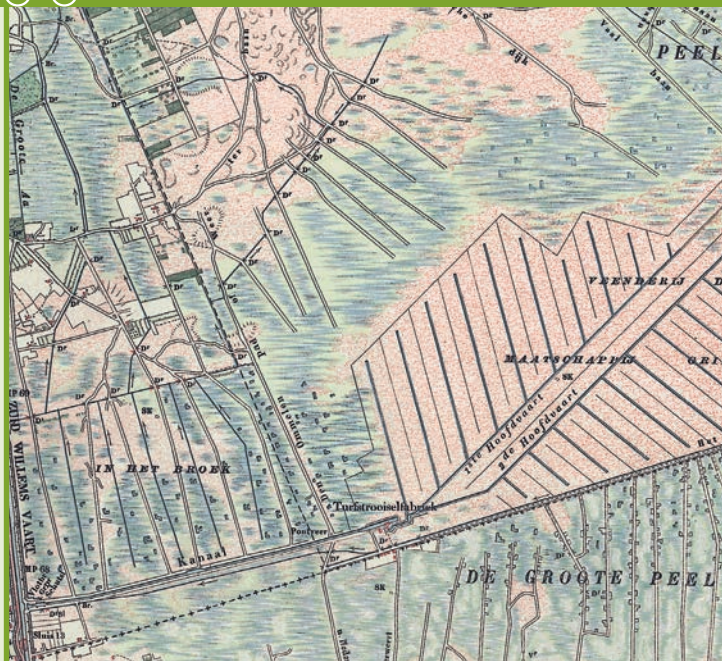
4 Onderduikerskamp 'Hoogenbergen', Gezandebaan

Het bosgebied aan de Gezandebaan is aangelegd tussen 1913 en 1929. In de jaren zeventig is visvijver 'De Witte Bergen' ontstaan door zandwinning voor de aanleg van de nieuwe weg Helmond - Asten - Meijel (N279). In de bossen, op de plaats van het eiland in de vijver, werd in de zomer van 1943 - dicht bij het Wehrmachtshuisje - een

onderduikerskamp genaamd 'Hoogenbergen' ingericht. Van augustus tot eind december 1943 verbleven er elf onderduikers uit Den Haag en omgeving. Ze kregen hulp van diverse boerenfamilies aan de

Waar nu het eiland in de visvijver is, lag het onderduikerskamp 'Hoogenbergen'.

Kaart Veenderij Maatschappij Griendtsveen en Peelkanaal (1892).

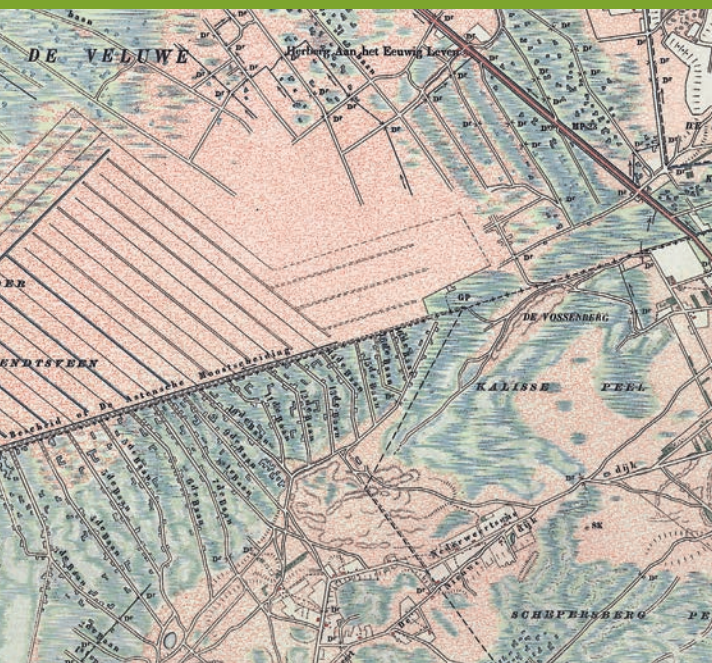
Gezandebaan. Omdat het kamp ontdekt dreigde te worden, zijn de onderduikers vertrokken naar Lierop, waar ze tot de bevrijding op 21 september 1944 verbleven in kamp 'Dennenlust' in de bossen rond Moorsel.

5 Peelontginning, Bosdijk-Kruisbaan-Kokmeeuwenweg-Ospelerweg

De Astense Peel is pas laat tot landbouwgebied ontgonnen; in de jaren vijftig van de twintigste eeuw. Redenen waren de rijksplannen voor een natuurreservaat en de langlopende verveningsvergunningen. Zowel het plan voor het natuurreservaat, nu Nationaal Park De Groote Peel, als ook

het ontginningsplan - zij het in beperktere vorm - zijn werkelijkheid geworden. Eigenlijk zou de noordkop van de Peel ook ontgonnen worden. Dat gebied was pas in de jaren zestig aan de beurt, toen het Rijk geen grootschalige ontginningen meer wilde. Het gebied

is toen bij het natuureservaat gevoegd. De straatnamen dateren ook uit de jaren vijftig. Eeuwenoude namen als Kruisbaan, Vaalbaan en Achtermijterbaan herinneren aan de Peelbanen, waarlangs de Astenaren jaarlijks voor eigen gerief turf staken. Veel andere ontginningswegen zijn genoemd naar peelvogels, zoals de kokmeeuw, het korhoen en de goudplevier.

6 Voormalige veenderij Maatschappij Griendtsveen, hoek Ospelerweg-Jan Smitslaan

Het weidse peelmoeras was in 1889 nog aanwezig. Er werd jaarlijks alleen turf gestoken door de inwoners van Asten. In 1889 deed met de Maatschappij Griendtsveen ook in Asten de bedrijfsmatige veenwinning zijn intrede. Het peellandschap veranderde snel. Voor het vervoer van de turven met aken werden vaartjes aangelegd. Via het

Turfhopen aan het Peelkanaal met rechts van de turfboot het kantoor van de Maatschappij Griendtsveen ter hoogte van de Weerterbaan. *Collectie RHCE, F. Smits.*

Peelkanaal en de Zuid-Willemsvaart brachten boten, getrokken door paarden en mensen, de turflading naar hun bestemming ('s-Hertogenbosch, Rotterdam). Aan het begin van het kanaal verzezen een kantoor en een turfstrooiselfabriek.

Op het eerste gezicht herinnert niets in het landschap aan de verveningsactiviteiten. Het Peelkanaal werd in 1944 door de geallieerden gebruikt voor de aanvoer van goederen. Enkele jaren na WO II is het gedempt en veranderd in de Jan Smitslaan. In 1963 verdween de Maatschappij Griendtsveen uit de Astense Peel. Op de ontgonnen peelgronden verschenen agrarische bedrijven en de rest maakte al sinds 1957 deel uit van het natuurreservaat.

Cultuurhistorie Nederweerts gedeelte van de route

Paardenkarren volgeladen met turven wachten voor vertrek naar klanten voor het kantoor van de Maatschappij Griendtsveen in veenkolonie De Moost. *Collectie RHCE, F. Smits.*

7 Voormalige veenkolonie De Moost, Moostdijk, Nederweert

Toen de gemeente Asten in 1889 600 hectare grauwwveen aan de Maatschappij Griendtsveen verkocht mocht het bedrijf voor het personeel geen huizen bouwen op Astens grondgebied. De Maatschappij kocht daarom grond net over de grens met Nederweert. Daar werd een tiental gebouwen neergezet: woningen voor het personeel, tevens café of winkel en een schooltje.

De woning voor de hoofdopzichter was tevens het eerste kantoor van de Maatschappij. Al snel verhuisde dat kantoor naar de veenderij op Astens grondgebied. In september 1944 veranderden de meeste gebouwen van veenkolonie De Moost in ruïnes en ze zijn niet opnieuw opgebouwd. Een van de gebouwen van het buurtschapje De Moost bij de ontmoeting van de Ospelerweg en de Moostdijk is nog een restant van de eigenlijke veenkolonie uit het eind van de negentiende eeuw.

8 Buitencentrum 'De Pelen'

Het buitencentrum is volgens ecologische principes gebouwd in 2001. De materialen voor de bouw en de afwerking zijn weinig belastend voor het milieu.

Bij de vormgeving van het gebouw is rekening gehouden met de zonnestand en boven op het dak staat een windmolen

die electriciteit opwekt. De dakbedekking bestaat uit een groeimengsel van vetplantjes. De bouwconstructie en de wanden zijn geheel van hout. Het gebouw wordt verwarmd maar ook gekoeld via het grondwater. Er is een speciaal systeem dat zorgt voor recycling van het afvalwater.

Het Buitencentrum 'De Pelen' is de toegangspoort tot Nationaal Park De Groote Peel. Een uniek veengebied met prachtige vennen en hoogveen restanten.

Wandelen in de Groote Peel, het doorkruisen van moerassen over knuppelbruggetjes, met een uitzicht over oeroude veenstobben (ook wel kienhout genoemd) die her en der verspreid liggen, is een bijzondere gewaarwording. De dikke veenlaag die op sommige plaatsen nog voorkomt, geeft een verend effect aan de paden. Vanaf de uitkijktoren heeft u een mooi overzicht over het typische Peellandschap.

Wandelroutes starten bij het Buitencentrum 'De Pelen'.

Hier kunt u zich ook oriënteren op het vogelrijke natuurgebied.

Een klein deel van dit natuurgebied is opgenomen in het wandelroute netwerk van Asten. Het gebied is eigendom van Staatsbosbeheer

9 Monument voor de Amerikaanse soldaten 1944.

Locatie: Plattepeeldijk, anno 2007

Op het granieten monument staan de namen van 50 Amerikaanse soldaten van de 7e Amerikaanse Pantserdivisie die hun leven verloren tijdens de harde strijd om de bevrijding van Ospel in oktober en november 1944. Bovenop het monument staat een bronzen helm die symbool staat voor de soldaat die zijn leven liet voor onze bevrijding.

10 De Noordervaart

De geschiedenis van de Noordervaart gaat ver terug. Al in 1626 begonnen de Spanjaarden met de aanleg van de Fossa Eugenia, een kanaal dat de Rijn via de Maas met de Schelde moest verbinden. Door oorlog, geldgebrek en technische problemen moesten zij hun plan echter laten varen. In 1800 werd het idee opgepikt door keizer Napoleon, want hij wilde de Hollandse heren van Rotterdam en Amsterdam een hak zetten door de Rijnhandel via 'zijn' kanaal naar Antwerpen te leiden. Hij noemde de waterweg het Grand Canal du Nord. Toen Frankrijk in 1810 echter het Koninkrijk Holland veroverde, had Napoleon het kanaal niet meer nodig. De veldtocht naar Rusland kreeg prioriteit en in 1811 werden de kostbare graafwerkzaamheden stil gelegd. In 1854 heeft Rijkswaterstaat de Noordervaart laten uitdiepen waarna deze in 1865 tot het dorp Beringe bevaarbaar is gemaakt.

11 Sarsven en de Banen

Ten zuidoosten van Nederweert-Eind liggen vennen van Het Limburgs Landschap, waaronder het Sarsven en de Banen. Deze vennen worden omringd door bossen en graslanden met een oppervlakte van 173 ha. Tussen de Banen en het Sarsven bestaat een enorm contrast. Het eerste

ven is in 1992 gerestaureerd en in 1998 uitgebreid met een noordelijke uitloper. De Banen heeft een zeldzame begroeiing met soorten uit het oeverkruidverbond. Het Sarsven daarentegen is nog steeds een voedselrijk ven.

12 Openluchtmuseum Eynderhoof

Openluchtmuseum Eynderhoof is gelegen in de mooie landelijke en groene omgeving van het dorp Eind, gemeente Nederweert. Eynderhoof stelt een peeldorp voor waar u terug gaat in de tijd van honderd jaar geleden. In een oase van nostalgie is het aangenaam vertoeven

voor jong en oud. Bij binnenkomst proeft u de sfeer van toen. Ook in de herberg, waar u onder het genot van een kop koffie met knapkoek de indrukken op u kunt laten in werken.

13 Waterkrachtcentrale 'Roeven'

Vanaf november 1993 draait de oude waterkrachtcentrale in het Limburgse Nederweert weer. Rijkswaterstaat bouwde in 1923 de centrale op het knooppunt van drie waterwegen, de Noordervaart, de Zuid-Willemsvaart en het kanaal Wessem-Nederweert.

Het verval tussen de Zuid-Willemsvaart en de Noordervaart is circa 1,8 meter, het debiet 3 kubieke meter per seconde. Het vermogen van de Francis turbine was 30 kW. De opgewekte stroom diende voor het bedienen van de sluis en de elektriciteitsvoorziening van omliggende woningen en boerderijen. In 1958 raakte de centrale buiten werking. De opkomst van het elektriciteitsnet en het feit dat de centrale veel onderhoud vergde, waren hier debet aan.

14 Weerterbos

Het Weerterbos, bestaande uit bossen, vennen, grasland en kleine heidevelden, is een centraal element in een zeer uitgestrekte gordel van bos- en heidegebieden. Als een van de weinige echt oude bossen in de wijde omgeving is het van groot ecologisch belang. Het Weerterbos ligt pal naast de hoge zandrug van de Hugterheide en de Weerterbergen, die een waterscheiding vormen. Het is daardoor, ondanks de niet al te lage ligging, van oudsher een nat gebied.

Cultuurhistorie Somerens gedeelte van de route

15 Centrum Sluis 13, Landbouwstraat 5

Na de aanleg van de Zuid-Willemsvaart ontstond bij de sluisen een kleine woongemeenschap met natuurlijk een café annex winkel en paardenstalling. Zo ook bij Sluis 13. Door latere ontginningen kwam er in de buurt een aantal boerderijen. Buurtschap Sluis 13 strekt zich uit over Noord-Brabants en Limburgs grondgebied.

Na de Tweede Wereldoorlog namen de ruim zestig gezinnen het initiatief voor een school bij Sluis 13. Dat lukte en in 1949 kon de drieklassige school starten. Een jaar later kon op de zolder van het schoolgebouw een kapel in gebruik worden genomen. Na het schooljaar 1991-1992 werd de school gesloten vanwege het geringe leerlingenaantal. Het gebouw is echter het gemeenschappelijke middelpunt van Sluis 13 gebleven. Na een verbouwing kon het in 1994 in gebruik worden genomen als Buurthuis 'De Smelen'. Het gebouw aan Landbouwstraat 5 is evenals de boerderij aan Landbouwstraat 7 een gemeentelijk monument.

16 Ontginningsdorp Someren-Heide

Het zuidelijke deel van de Somerensche Heide is vanaf 1920 ontgonnen. Te midden van de veelal rechthoekige ontginningsblokken ontstond in het eeuwenlang onbewoonde gebied het dorp Someren-Heide. Jonge boeren uit Brabant, Limburg, Gelderland, Utrecht en Holland vestigden zich hier. Straatnamen als Limburglaan, Gelderselaan en Hollandseweg herinneren hieraan. In het centrum aan

De paarden van ontginner Antoon Dijkmans drinken in een ven op de Somerensche Heide.

Collectie RHCe, Fotopersbureau Het Zuiden.

de Kerkendijk staat rijksmonument De Keijepoal. Deze grenspaal stond oorspronkelijk op de grens van Someren met Maarheeze. Hij was daar na de Vrede van Munster in 1648 geplaatst om de grens tussen de Nederlanden en het Spaanse Overkwartier van Gelderland aan te duiden. Van 1899 tot 1995 stond de paal aan het Wilhelminaplein in Someren-dorp. Ter herinnering aan koningin Wilhelmina zijn diverse inscripties op de paal aangebracht. De Sint Jozefschool uit 1937 en de Sint Jozefkerk uit 1959 aan de Kerkendijk 81 en 97 zijn gemeentelijke monumenten.

17 Productiebossen, Bosrandweg / Keelvenweg

De heide ten zuiden van de Provincialeweg tussen Someren en Heeze is in de grote ontginningsgolf van begin twintigste eeuw omgevormd tot boerenland en dennenakkers. Vanaf 1907 stimuleerde het Rijk de aanleg van productiebossen voor de winning van heipalen en stuthout in de mijnen. Het grote bosbezit van Someren is hier een gevolg van. Tussen 1914 en 1925 is 120 hectare bos aangelegd aan de Provincialeweg in samenwerking met Staatsbosbeheer. De open heide met grillige heipaden en vennen zoals het Peelven en de Lange Bleek veranderde in dichte bossen met rechthoekige percelen en zodoende ook rechte bospaden. Stut- en heihout is al lang niet meer nodig. In 1998 startte de gemeente Someren met het natuurontwikkelingsproject Keelven en omgeving, gericht op natuur en recreatie. Een stukje hei met vennen is herschapen. Van de vennen is het Keelven (ontstaan door zandwinning) het grootst en ligt thans na realisatie van het natuurontwikkelingsproject op een iets andere plek dan het oorspronkelijke Keelven.

18 Keelven/Heihorsten

Hier is de **Natuurpoort Heihorsten** in ontwikkeling. De Heihorsten is een gebied met een aantrekkelijk landschap. Vanwege de gunstige ligging tussen het dorp Someren en het uitgestrekte natuurgebied de Strabrechtse Heide is het bij uitstek

geschikt voor toeristisch-recreatieve ontwikkelingen. Binnen het project Heihorsten worden reeds bestaande recreatieve voorzieningen zoals een camping, een restaurant en een groepsaccommodatie verder uitgebouwd. Daarnaast worden nieuwe voorzieningen ontwikkeld, zoals een bezoekerscentrum, een golfbaan, vakantie-woningen, een hotel, een evenemententerrein, een activiteitenbos, een vlindertuin en een arboretum.

19 Strabrechtse en Lieropse Heide

Natuurgebied de Strabrechtse en Lieropse Heide is een overblijfsel van de vroegere gemene gronden van de dorpen; gebruikt voor het hoeden van schapen, weiden van runderen, plaatsen van bijenkorven, verzamelen van heidestrooisel en winnen van zand uit de vennen.

Het Beuven is het grootste ven van Nederland.

Eeuwenlang was de hei een onmisbaar onderdeel van het boerenbedrijf. Heideplaggen waren nodig bij de mestproductie. Door de uitvinding van de kunstmest in de negentiende eeuw werd de heide overbodig. Veel heidegebieden verdwenen. Het is aan het echtpaar Van Alphen-Carp te danken dat de Strabrechtse en Lieropse Heide niet ontgonnen zijn. Als natuurliefhebbers kochten zij veel hei aan, die in 1953 in beheer is gekomen bij Staatsbosbeheer. Het natuurgebied ligt in de gemeenten Someren, Geldrop-Mierlo en Heeze-Leende en is ongeveer 1800 hectare groot. Het ven dat het dichtst bij de fietsroute ligt, is het Starven dat van 1957 tot 1965 een natuurbad was.

20 Koepelkerk Heilige Naam Jezus, Offermansstraat 1, Lierop

De koepelkerk, een voor Lierop kenmerkend rijksmonument, is ontworpen door Carl Weber op initiatief van pastoor Van Dongen. In 1895 is ze ingewijd. Oorspronkelijk waren aan de zuidzijde twee hogere torens gebouwd. De slechte bouwkundige staat ervan leidde in 1953 tot sloop. In 1986 verschenen twee nieuwe, kortere en soberder torens. Het indrukwekkende interieur van de kerk is sinds de inrichtingsperiode van 1892 tot 1916 niet veranderd. Buiten is het Heilig-Hartbeeld uit 1922 in de jaren zeventig verplaatst van zijn plek centraal voor de kerk naar de pastoriemuur. De pastorie aan Offermansstraat 3 is gebouwd omstreeks 1850. Beeld en pastorie zijn gemeentelijke monumenten. Die status

De Lieropse koepelkerk in de oorspronkelijke vorm. *Collectie RHCE, Fotopersbureau Het Zuiden.*

heeft ook het graf van pastoor Van Dongen op het kerkhof. De in 1898 gesloopte middeleeuwse voorganger van de koepelkerk stond vlakbij. In de Florastraat staat nog een deel van de oude kerkhofmuur. Twee beeldengroepen van de oude kerk sieren nu de buitenkant van de koepelkerk.

21 Beschermd dorpsgezicht Boomen, Lierop

Lierop was tot 1 mei 1935 een zelfstandige gemeente.

Op die dag zijn Someren en Lierop samengegaan als de nieuwe gemeente Someren. In het middeleeuwse Lierop lagen zes grote hoeven van de abdij van Postel. De hoeve ten Boomen (nr. 14) was de grootste en is in 1254 aan de abdij geschonken. Ten Boomen groeide uit tot een gehucht met meerdere boerderijen.

Stallen en schuren zijn in de achttiende eeuw verbouwd tot boerderijen. Begin negentiende eeuw volgde een nieuwe boerderij en onlangs zijn er nog boerderijen in de voor Boomen karakteristieke stijl bij gekomen. De gevelijzers herinneren aan de drie gouden molenijzers in het oude gemeentewapen van Lierop.

De Marialinde staat er al vanaf circa 1640. Het Mariabeeldje is na de Tweede Wereldoorlog in de boom geplaatst. Boomen 14 en Laan ten Boomen 30, 31, 37 en 38 zijn rijksmonumenten en vormen tezamen het beschermd dorpsgezicht Boomen.

Het gehucht Boomen in 1962.

Collectie RHCE, fotograaf A. van Bellekom (Jos-Pe).

Noordelijke lus

Vertretpunt Klok & Peel Museum Asten

Route start bij punt N1

Vertretpunt Buitencentrum 'De Pelen'

Route start bij punt N24

Vertretpunt Keelven/Heihorsten

Route start bij punt N49

Klok & Peel Museum Asten 1

Het museum toont een zeer uitgebreide internationale collectie van luidklokken en beiaarden (carillons). De tweede collectie omvat de natuur- en cultuurhistorie van het gebied De Peel op de grens van Noord-Brabant en Limburg.

Er is verder een schitterende museumtuin met vele plantensoorten, bloemen en kruiden. Uniek is de klankentuin.

Groene klokkentoren:

Een ontwerp van campanoloog André Lehr. Deze Beiaard telt 25 klokken aangesloten op een computer en speelt overdag om het kwartier. De beiaard is gegoten bij Koninklijke Eijsbouts.

**Jan Paagman
Sterrenwacht & Pieterse
planetarium.**

De sterrenwacht is genoemd naar de bouwer van de eerst geplaatste telescoop. Het Pieterse Planetarium, genoemd naar de bouwer van dit instrumentarium, dateert uit omstreeks 1930.

- N1. Vertrek vanaf museumplein **RA**
- N2. Eerste weg **LA** Rootweg

In museumtuin Friese Klokkenstoel 1982:

Een replica van de klokkenstoel op de begraafplaats te Legemeer in Friesland. De luidklok is van Alphons Beullens uit Leuven en is gegoten in 1888.

- N3. Bij voorrangsweg oversteken **RD** fietspad volgen
- N4. Einde fietspad **LA** parallelweg Heesakkerweg
- N5. Voor rotonde **RA** (Heesakkerweg oversteken)
- N6. Fietspad **LA** (gaat over in paralelweg) parallelweg volgen
- N7. Bij rotonde fietspad rechts aanhouden Voorste Heusden
- N8. Eerste weg **RA** Kasteellaan

Kasteel Asten 2

- N9. Voor kasteelpoort **LA** onverhard pad met bochten volgen tot aan Vaarsenhof.
- N10. **RD** Beemdstraat, deze gaat over in 't Hoekske.
- N11. Einde weg **RA** Antoniusstraat
- N12. Tweede weg **RA** Behelp
- N13. Eerste weg **LA** onverhard pad

ArTheo: een beeldentuin met regelmatig wisselende exposities.
Aan einde van pad ziet u aan de rechterzijde biologische boerderij Sumiran. De kern van het bedrijf vormen de Bonte Bentheimers, een zuiver authentiek varkensras dat garant staat voor een speciaal varkensvleesproduct.

N14. Einde pad **LA** Sengersbroekweg

N15. Eerste weg **RA** Korhoenweg

Eeuwse Loop

Het beekje de Eeuwse Loop is een natuurlijk ingerichte waterloop die de natuurgebieden De Grootte Peel en Starkriet met elkaar verbindt (ecologische verbindingszone).

Golfbaan

De golfbaan bestaat uit een bos-zone, een heide-zone en een water-zone. Met name het afwisselende karakter van de verschillende holes en de variëteit in het landschap kenmerken de golfbaan.

N16. Einde verharde weg **LA** fietspad volgen

*Aan uw linkerkant ziet u op de golfbaan een **Wehrmachtshuisje** 3*

N17. Eerste weg **RA** Gezandebaan

N18. Eerste weg **LA** Bosdijk

Juist voordat u links afslaat ligt rechts bosgebied 'de Witte Bergen'.

*Rondom de visvijver ligt een prachtig wandelgebied. In de Tweede Wereldoorlog was daar een **onderduikerskamp** ingericht. 4*

Nat grootschalig ontginningenlandschap (voorheen turfwinningengebied) 5

N19. Einde weg **LA** Kruisbaan

N20. Tweede weg **RA** Kokmeeuwenweg

N21. Einde weg **LA** Ospelerweg

*Juist voordat u links afslaat ligt recht vóór u rechts van de Jan Smitslaan de locatie van de **voormalige veenderij Maatschappij Griendtsveen**. 6*

N22. Ospelerweg gaat over in Moostdijk

Het witte gebouw aan uw rechterzijde is een overblijfsel van de voormalige veenkolonie De Moost. Het ligt op grondgebied van de provincie Limburg. De woning ligt in de provincie Noord-Brabant. 7

N23. Fiets door tot u rechts **Buitencentrum 'De Pelen'** ziet' 8

N24. Vertrek vanaf parkeerplaats Buitencentrum 'De Pelen' **LA**

N25. Eerste weg **LA** Schepengraaf

N27. Bij kruispunt **RD**

N28. Eerste weg **RA** Hagelkruisbaan

N29. Eerste weg **RA** Schinkelsweg

N30. Eerste weg **RA** Casseweg

N31. Eerste weg **LA** Horickheide

N32. Eerste weg **RA** Kampersweg

N33. Tweede weg **LA** Zuidhoeveweg

N34. Eerste weg **RA** Ommelpad, gaat over in Houbenbaan

N35. Einde weg **RA** Kanaaldijk

N36. **LA** kanaal en voorrangsweg oversteken

N37. **RD** Landbouwstraat

Centrum Buurtschap

Sluis 13 15

N38. Einde weg **RA**

Beliënberkdijk

N39. Einde weg **RA**

Beliënberkdijk blijven volgen tot aan voorrangsweg

N40. Voorrangsweg oversteken en **LA** fietspad op Nieuwendijk

N41. Tweede weg **RA** Groeneweg

N42. Einde weg **LA** Ploegstraat

N43. Voorrangsweg oversteken **LA** fietspad op Kerkendijk

Kerkendijk herinnert aan de zeventiende eeuw, toen katholieke inwoners in Someren niet ter kerke mochten gaan, maar deze weg gebruikten naar een noodkerk over de Brabants-Limburgse grens in Nederweert.

Ontginningsdorp Someren-Heide 16

N44. Einde fietspad **RA** Kraaiendijk richting **knp 62**

*Ten zuidwesten van **knp 62** ligt het oorspronkelijke beekdal van de Sterkselse Aa en het in 1916 gegraven Sterksels kanaal met heide- en bosgebieden de Pan en Boksenberg.*

N45. Bij knp 62 **RA** Limburglaan richting **knp 98**

N46. Eerste verharde weg **LA** Michelslaan en fietspad volgen richting **knp 98**

N47. **RA** bospad in bij het '**wandelroute knp 88**' (geel/groene schildjes)

Productiebossen Bosrandweg/Keelvenweg 17

N48. Eerste verharde weg **LA** langs parkeerterrein

Keelven/Heihorsten 18

N49. Vanaf parkeerplaats vervolgt u weg richting Provincialeweg

N50. **RA** fietspad volgen langs Provincialeweg

N51. Eerste verharde weg **LA** Beuvenlaan

N52. **RD** Beuvenlaan gaat over in wandel-/fietspad, wildrooster oversteken

Strabrechtse en Lieropse Heide 19

N53. Bij het volgende wildrooster **RD** richting **knp 95**

*Mogelijkheid om de vogelkijkhut en Beuven te bezoeken: linksaf (ca. 300 m.) richting **knp 96**. Waar fietspad bocht naar links en vervolgens naar rechts maakt, parkeert u de fiets. U loopt over wandelpad (knuppelbrug) om daarna fietsroute te vervolgen: terug richting **knp 95**.*

N54. Links aanhouden over smaller fietspad richting **knp 95**

N55. Volg verharde weg **RD** Busserdijk

N56. Busserdijk gaat over in Meervensedijk richting **knp 91**

Goed zichtbaar is hier het dekzandlandschap met links de Lieropse Heide en productiebossen en aan rechterzijde het lager gelegen vroegere Meerven, brongebied Meervenseloop Lierop. De eerste verharde weg aan uw linkerzijde leidt naar het historische gehucht Moorsel; in de archieven van 1244 werd dit genoemd i.v.m. gebruiksrecht gemeenschappelijke gronden.

N57. Op kruispunt van wegen **RA** richting **knp 91** Groenstraat

N58. Op kruising **LA** Somerenseweg

N59 **RD** naar centrum Lierop

Koepelkerk Heilige Naam

Jezus 20

N60. Bij kerk **RD** Van Dongenstraat

N61. Einde weg **RA** Laan ten Boomen richting **knp 90**

Beschermd dorpsgezicht

Boomen 21

N62. Fietspad RD volgen over brug Zuid-Willemsvaart richting **knp 41**

Vanaf brugdek hebt u aan de rechterzijde een prachtig uitzicht op de meanderende Kleine Aa en de gekanaliseerde Meervenseloop, die hier samen onder de Zuid-Willemsvaart door uitmonden in de Aa.

N63. **RD** over het bruggetje over de Aa Dijkstraat

N64. Eerste weg **RA** Hoekstraat

De Hoekstraat is een stukje van het historische wegtracé (kaart 1725) tussen het gehucht Den Dijk (in het archief van 1381 genoemd) en Ostade (nummervermelding beschr. HvdL).

N65. Einde weg **RA** Lagendijk

N66. Bocht naar links volgen Veldweg

Hier fietst u door het lager gelegen beekdal van de Aa met de drassige weiden, een mooie plek voor weidevogels.

N67. Tweede weg LA Weivelden naar 'Klok & Peel Museum Asten' **1**

Voor het vervolg van de route terug naar uw startpunt Buitencentrum 'De Pelen' of Keelven/Heihorsten volg de routebeschrijving verder vanaf punt N1

Zuidelijke Ius

Vertrekpunt Buitencentrum 'De Pelen'

Route start bij punt Z1

Vertrekpunt Openluchtmuseum Eynderhoof

Route start bij punt Z22

Buitencentrum 'De Pelen' 8

- Z1. Vertrek vanaf parkeerplaats Buitencentrum 'De Pelen' **RA**
- Z2. Eerste weg **LA** Nieuwe Baan
- Z3. Eerste weg **LA** Anselberg (gaat over in fietspad) **knp 08**
- Z4. Einde pad **LA** De Putteris (fietspad blijven volgen) **knp 08**
- Z5. Bij splitsing **RA** (verharde weg) Oude Dijk
- Z6. Grote weg (Meijelsedijk) oversteken, vervolg Tolbergweg

Vanaf dit punt heeft u zicht op het weidse Peellandschap.

- Z7. Eerste weg **RA** Kruisvennendijk
- Z8. Vierde weg **RA** Reebergweg
- Z9. Eerste weg **LA** Plattedijk

Meteen na wit huis links ziet u een oorlogsmonument. 9

- Z10. Tweede weg **LA**
Hofweg
- Z11. Einde weg **RA**
Kruisvennendijk
- Z12. Bij 'kruising' **RD**
volg **knp 04**
- Z13. Tweede verharde weg
LA vervolg Waatskamp
- Z14. Bij voorrangsweg
(Venloseweg) **RA** tot
aan brug
- Z15. steek **LA** brug over
Niesakkerweg
**Let op: gevaarlijke
oversteek**

U steekt de Noordervaart over, ook wel bekend als 'Grand Canal du Nord'. 9

- Z16. Einde weg **LA** Gebleektendijk
- Z17. Tweede weg **RA** De Riet
- Z18. Bij kruising **RD** Leveroyse dijk
- Z19. Eerste weg **RA** Banendijk

Aan uw rechterzijde bevindt zich natuurgebied 'Sarsven en De Banen'. 11

- Z20. Voorrangsweg oversteken en **RA** fietspad op Houtsberg
- Z21. Weg gaat over in Eind, blijven volgen tot bord 'Openluchtmuseum Eynderhoof' **RA** Rendierenlaan

Openluchtmuseum Eynderhoof bevindt zich aan uw rechterzijde. 12

- Z22. Vertrek vanaf parkeerplaats Openluchtmuseum Eynderhoof **RA**
- Z23. Eerste weg **LA** Tjongerstraat
- Z24. Eerste weg **LA** Kruisstraat
- Z25. Voorrangsweg (Eind) oversteken Hulsensweg **knp 02**
- Z26. bij splitsing rechts aanhouden **knp 02**

Aan uw linkerzijde ziet u een typisch Limburgse boerderij (carrévorm).

- Z27. Bruggetje oversteken en vóór tweede bruggetje **LA** Kanaalweg **knp 03**

Met bocht mee naar links komt u langs de unieke 'Kanalenviersprong'. De kanalen Wessem-Nederweert, de Zuid-Willemsvaart en de Noordervaart komen hier samen.

Z28. Einde weg **RA**

Z29. Over de Schoorbrug RA Wessemerdijk **knp 72**

*Aan uw linkerzijde ziet u in de verte **Waterkracht-centrale 'Roeven'** 13*

Z30. Eerste weg over Sluis 15 Molenbergweg **knp 70**

Z31. Vanaf hier richting **knp 70** blijven volgen

Z32. Bij **knp 70** richting **knp 74** blijven volgen

Z33. U fietst via Hoek, Grasdijk, Veldweverstraat en Heugterbroekdijk naar Weerterbos

Weerterbos 14

Z34. Bij Daatjeshoeve gaat weg over in halfverhard pad

Daatjeshoeve

Permanente expositie over de Luchtoorlog 1939-1945. Te bezichtigen tijdens openingstijden.

Z35. Volg **knp 74**

Edelherten

Sinds 2005 lopen er in een omrasterd deel van het Weerterbos ca. 30 edelherten. Het Weerterbos is een geschikt gebied voor edelherten. In het kader van de Ecologische Hoofdstructuur wordt geprobeerd het edelhert zijn natuurlijke leefgebied in Nederland terug te geven.

Z36. Einde fietspad **RA** Grashutdijk

Uitkijktoren

Deze uitkijktoren kwam in de plaats van de voormalige boerderij 'De Grashut'. Enkel de Grashutdijk herinnert nog aan deze boerderij.

Z37. Bij bordje Grashutdijk **RD** verhard bospad (ca. 800 m) volgen

Grenskerkmonument

Tegen de provinciegrens met Noord-Brabant ligt de grenskerk: een openluchtkerk en tevens monument. Deze kerk werd gesticht rond 1649, toen het katholieke geloof uit de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden werd verbannen. Katholieke inwoners van de toenmalige Meierij van 's-Hertogenbosch konden bij deze grenskerk hun geloof belijden, aangezien deze direct over de grens lag in Spaans Opper Gelre.

Z38. Einde bospad **RA** Hommelberg

Z39. Na ca. 500 m **RD** verhard bospad (ca. 200 m) volgen

- Z40. Einde pad **RA** Hugten. Dat is richting **knp 66**
- Z41. Vanaf hier richting **knp 66** blijven volgen
- Z42. Bij **knp 66** richting **knp 68** blijven volgen
- Z43. Einde weg **LA** Diepenhoekseweg
- Z44. Met bocht mee **RA** Scheidingsweg
- Z45. Tweede weg **RA** Beliënbergdijk **knp 68**
- Z46. Eerste weg **LA** Landbouwstraat **knp 68**
- Z47. Aan einde Landbouwstraat grote weg en kanaal oversteken
- Z48. Over de brug **RA**
- Z49. Tweede weg **LA** Houbenweg, gaat over in Ommelpad
- Z50. Tweede weg **LA** Zuidhoeveweg
- Z51. Eerste weg **RA** Kampersweg
- Z52. Eerste weg **LA** Horickheide
- Z53. Eerste weg **RA** Casseweg
- Z54. Eerste weg **LA** Schinkelsweg
- Z55. Eerste weg **LA** Hagelkruisbaan
- Z56. Eerste weg **LA** Schepengraaf
- Z57. Bij 'kruising' **RD** richting **knp 05**
- Z58. Einde weg **RA**, aan uw rechterzijde ziet u **Buitencentrum**
'De Pelen' 9

**Voor het vervolg van de route terug naar uw startpunt
Openluchtmuseum Eynderhoof volg de routebeschrijving
verder vanaf punt Z1**

Totale route

Vertrekpunt Klok & Peel Museum Asten ❶

Route start bij punt N1

Bij Buitencentrum 'De Pelen' volg de routebeschrijving verder vanaf punt Z1. Na punt Z44 (Scheidingsweg gaat over in Beliënberkdijk) volg Beliënberkdijk met bocht mee naar links en volg routebeschrijving verder vanaf punt N40.

Vertrekpunt Buitencentrum 'De Pelen' ❸

Route start bij punt Z1

Na punt Z44 (Scheidingsweg gaat over in Beliënberkdijk) volg Beliënberkdijk met bocht mee naar links en volg routebeschrijving verder vanaf punt N40. Bij Klok & Peel Museum Asten volg routebeschrijving verder vanaf punt N1.

Vertrekpunt Openluchtmuseum Eynderhoof ❿

Route start bij punt Z22

Na punt Z44 (Scheidingsweg gaat over in Beliënberkdijk) volg Beliënberkdijk met bocht mee naar links en volg routebeschrijving verder vanaf punt N40. Bij Klok & Peel Museum Asten volg routebeschrijving verder vanaf punt N1. Bij Buitencentrum 'De Pelen' volg de routebeschrijving verder vanaf punt Z1.

Vertrekpunt Keelven/Heihorsten ❶❸

Route start bij punt N49

Bij Klok & Peel Museum Asten volg routebeschrijving verder vanaf punt N1. Bij Buitencentrum 'De Pelen' volg de routebeschrijving verder vanaf punt Z1. Na punt Z44 (Scheidingsweg gaat over in Beliënberkdijk) volg Beliënberkdijk met bocht mee naar links en volg routebeschrijving verder vanaf punt N40.